

Danska och östeuropeiska judar

ETERNAL ECHOES

Teach and Learn About the Holocaust

Danska och östeuropeiska judar

Mellan 1904 och 1917 flydde många judar från Östeuropa, framförallt från Ryssland, till Danmark. De lämnade sina hem på grund av pogromer, det vill säga våldsamma och blodiga förföljelser. Till skillnad från de danska judarna var många fattiga arbetare och hantverkare. En del av dem var mycket religiösa och djupt förankrade i den judiska kulturen. Andra var i motsats till de danska judarna politiskt aktiva på vänsterkanten.

De fattiga ryska judarna gick ofta i trasiga och lappade kläder. De talade jiddisch, ett språk som låter som tyska men skrivs med hebreiska bokstäver. Eftersom de var så annorlunda jämfört med de danska judarna var en del rädda för att detta skulle leda till ökad antisemitism.

Något som ytterligare orsakade problem mellan de danska och ryska judarna var att den judiska församlingen måste försörja de invandrare som inte kunde klara sig själva. De flesta av dem var fruktansvärt fattiga och bodde i gamla och förfallna hus. En lärare som undervisade i den judiska skolan i Köpenhamn ger oss en glimt av hur de fattiga judiska invandrarna bodde: "Familjerna var hopstuvade i några få rum. Det visade sig att en liten flicka bodde tillsammans med fem familjer. Rummet var uppdelat med kritstreck. Hon bodde i mitten med sin familj och hade ingen vägg att hänga upp schemat på."

De nya invandrarna startade många föreningar, till exempel ungdoms- och kvinnoorganisationer liksom idrotts- och sångföreningar. På 1930-talet var kvinnor i den judiska idrottsföreningen *Hakoah* framgångsrika i framförallt gymnastik, handboll och simning.

De danska judarna som varit rädda för att antisemitismen skulle öka fick rätt. I tidningen *Jyllands-Posten* publicerades till exempel en mängd antisemitiska artiklar redan på 1920-talet och även långt in på 1930-talet.

Ryskjudiska invandrare i Köpenhamn i de judiska kvarteren omkring Vognmagergade. Lägga märke till caféets namn "Wladivostok".

Bilden är tagen på en bakgård i Köpenhamns fattigkvarter 1915.

På 1930-talet var kvinnorna i Hakoah framgångsrika i framförallt gymnastik, handboll och simning.

1933 uppmanar Hitler till bojkott av judiska affärer. Här sätter nazister upp en skylt på en affär i Berlin med orden "Tyskar! Försvara er själva! Köp inte från judar!" (*Deutsche! Wehrt Euch! Kauft nicht bei Juden!*).

Under 1930-talet kom den svåra situationen för judarna i Nazityskland att diskuteras mycket i den judiska församlingen och man följde noga utvecklingen i Nazityskland genom sin tidning *Det jødiske familieblad*.

Hur skulle man förhålla sig? Skulle man assimilera sig, alltså anpassa sig till det danska samhället, eller stärka den judiska kulturen och sammanhållningen? De som argumenterade för anpassning pekade på utvecklingen i Tyskland och konstaterade hur illa det gått för de tyska judar som hade försökt anpassa sig. Samtidigt trodde ingen att något sådant skulle kunna ske i Danmark.

© 2014, 2019 författarna samt Svenska kommittén mot antisemitism

Text: Anita Marcus och Sarah Forssell

Faktagranskning: Palle Roslyng-Jensen, lektor i historia, Köpenhamns universitet

Grafisk form: Cecilia Udemark Péterfy

Källor:

Jyllands-Posten 15 november 1938.

Poul Borchenius, *Historien om de danske jøder*, København: Fremad 1969.

"De danske jøder", i: *Danmark og de jødiske flygtninge 1933–1940*, red. af Lone Rünitz, København:

Museum Tusulanums forlag 2000.

Carolineskolen. 200 år. Historie og erindringer, København: Carolineskolen 2005.